

Nr 22

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående åtgärder för utrotning av vildmink.

I två inom riksdagen väckta, till jordbruksutskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 352 av herr Nilsson, Yngve, m. fl. samt II: 402 av herr Nilsson i Bästekille m. fl., har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag om åtgärder för utrotning av vildmink.

Beträffande det närmare innehållet i motionerna får utskottet hänvisa till motionen II: 402.

Utskottet har låtit inhämta remissyttranden över motionerna från domänstyrelsen, som bifogat yttrande av Svenska jägareförbundet, samt från fiskeristyrelsen, Sveriges fiskares riksförbund och viltforskningsrådet, vilket senare överlämnat en av fil. mag. Rune Gerell, Lund, upprättad redogörelse över vissa undersökningar rörande vildminkens ekologi som utförs av honom vid zoologiska institutionen därstädes.

Motionerna avstyrks helt av domänstyrelsen, som bl. a. hänvisar till vad som på olika håll redan vidtagits och alltjämt pågår i motionernas syfte, liksom av Svenska jägareförbundet, vilket erinrar om att 1949 års jaktutredning ännu inte avslutat viss utredning i frågan. Viltforskningsrådet uttalar för sin del önskvärdheten av att anslag för fortsatt forskning beträffande vildminken kan ställas till förfogande. Fiskeristyrelsen finner motionerna inte påkalla annan riksdagens åtgärd än att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer, att motionerna överlämnas till 1949 års jaktutredning med anmaning att utredningen fortlöpande måtte ta del av den grundläggande forskningens resultat och så snart ske kan framlägga därav föranledda förslag till åtgärder. Likaså anser Sveriges fiskares riksförbund, att den aktuella frågan lämpligen kan överlämnas till någon av de i gång varande utredningarna för att granskas i samband med annat, närbesläktat utredningsarbete.

I fråga om vildminkens utbredning uppger domänstyrelsen, att vildminken numera är spridd över hela riket. Enligt Svenska jägareförbundet måste minken anses utgöra ett djur som tillhör den svenska vildnaden. Rörande orsakerna till vildminkens spridning anför förbundet bl. a. följande.

De första farmerna för uppfödning av vildmink i Sverige anlades omkring år 1928. Enligt senast erhållna uppgifter fanns 1956 i hela landet ca 1 700 s. k. minkfarmer, varjämte antalet farmade minkar beräknades till ca 752 000.

Redan under de första åren rymde farmade minkar ut i det fria. Antalet från minkgårdar förrymda minkar ökades kraftigt under andra världskriget på grund av bristande tillsyn från ägarnas sida, till stor del beroende på ägarnas långa beredskapstjänstgöring. På flera håll släppte man t. o. m. avsiktligt ut minkarna, eftersom man fann sig inte kunna fortsätta uppfödningen. En starkt bidragande orsak till rymningar har vidare varit och torde alltjämt vara att ett icke ringa antal farmer saknar rymningssäkra ytterstängsel eller andra anordningar, som kan förebygga rymning. En utredning av Sveriges pälsdjursuppfödarens riksförbund 1947—48 visade, att omkring hälften eller minst 400 av landets då befintliga minkgårdar ej var rymningssäkra. Ehuru det finns anledning förmoda, att minkgårdarna där- efter blivit bättre utrustade, måste man alltjämt räkna med att åtskilliga minkar rymmer ut i det fria.

Beträffande vildminkens skadegörelse uttalar *Sveriges fiskares riksförbund*, att det äger sin riktighet, att vildminkens härjningar och skadegörelse kan vara besvärande för fisket och att lämpliga åtgärder behöver vidtas häremot. *Domänstyrelsen* anför, att minken förorsakar omfattande skadegörelse på fisket. Också för småviltet utgör minken enligt styrelsen en stor fara, varjämte den understundom även är till olägenhet för lantbrukarna, då den kommer in i anläggningar för uppfödning av mindre husdjur såsom höns och ankor. Även *viltforskningsrådet* uppger att minkens spridning över landet gått mycket fort och att där minken slagit till omfattande skadegörelse konstaterats på såväl fisket som den jaktbara faunan.

I sammanhanget inhämtas vidare av den av *Gerell* lämnade redogörelsen, att *Gerell* med hänsyn till undersökningsresultaten och med kännedom om minkens jaktsätt är av den uppfattningen, att minkens predation på ädel-fisken ej är av sådan grad, att den resulterar i en varaktig minskning av bestånd i naturlig miljö. Beträffande övriga bytesdjur av intresse för människan visar enligt *Gerell* de hittills framkomna resultaten på att minken utövar ett inte alltför hårt tryck på dessa arter. Ett undantag finns och det är kräftan, rörande vilken dock fordras fortsatt undersökning för att ut-röna om minkens påverkan på kräftbeståndet resulterar i en bestående minskning. En sådan undersökning är planerad men ej påbörjad på grund av tidsbrist. Redogörelsen innehåller i övrigt följande i ämnet.

Ifrågavarande undersökning har pågått sedan 1961. Arbetet har utförts av *Gerell* under professor *Brincks* ledning. Undersökningen har främst tagit sikte på vildminkens näringsval. Genom uppsamlande och analys av näringsrester har minkens betesval kontinuerligt följts inom skilda lokaler. Härigenom har erhållits möjligheter att klarlägga i första hand vilka bytesdjur minken lever av och vidare den årstidsvariation som näringsvalet uppvisar för olika bytesdjur och skilda näringsmiljöer.

På grund av att näringsmiljöns utformning till stor del bestämmer näringsvalet har det varit av stor vikt att undersökningen kommit att omfatta

alla viktigare näringsbiotoper. Material har således insamlats vid följande lokaler med angivande av deras ungefärliga karaktär:

- a) Rönneån och Rönneholms mosse, Skåne (småvilt-, kräft- och fisk-lokal)
- b) Bråån, Skåne (kräft- och laxfisklokal)
- c) Björkaån, Skåne (laxfisklokal)
- d) Krankesjön, Skåne (sjöfågellokal)
- e) Hornborgasjön, Västergötland (sjöfågellokal)
- f) Sverkestaån, Västmanland (kräft- och laxfisklokal)
- g) Ån fr. Iresjön, Västmanland (kräftlokal)
- h) Selångersån, Medelpad (laxfisklokal)
- i) Faxälven med biflöden, Ångermanland (laxfisklokal)
- j) Minkinvaderade öar utanför Smögen, Bohuslän.

Till belysning av faran för ädelfiskbeståndet genom vildminken uppges vidare i redogörelsen med stöd av materialet från de ädelfisklokaler som ingår i undersökningen.

I Selångersån, som har en god tillgång på laxöring, uppgick frekvensen (förekomst i procent av totala antalet analyserade spillningar) av laxfisk under en höstmånad (september 1961) till ca 18 procent. Den vanligaste bytesfisken, sten- och/eller bergsimpa, förekom i 46 procent, medan gnagarna, huvudsakligen åkersork, vattensork och brun råtta, förekom i 47 procent. Jämför man sedan med en vintermånad finner man att förhållandena har ändrats. Laxfisken förekom i en frekvens av 39 procent och simporna med 95 procent medan gnagarfrekvensen hade sjunkit till 17 procent. Detta visar dels att fiskens andel ökar under den kallare årstiden i dieten, dels att ett lättåtkomligare byte, som simporna utgör, ökar i andel relativt lika mycket som laxfisken. Mot våren förändras näringsvalet åter. Gnagarförekomsten ökar, medan fiskens andel minskar. Under speciella förhållanden som under ett »gnagarår» uppgår gnagarfrekvensen till 100 procent, medan laxfiskförekomsten går ned till någon enstaka procent. Minkens påverkan på laxfisken varierar således dels med årstiden och dels med tillgången på övriga bytesdjur. Liknande förhållanden finner vi på övriga ädelfisklokaler, som ingår i undersökningen. Enda skillnaden är att det är andra bytesdjur, som medverkar till en fördelning av predationstrycket.

Lokalens utseende har också en viss betydelse. Minken torde ha mycket små möjligheter att kunna fånga en laxfisk ute på öppet vatten. Dennes möjligheter till fångst ligger i ett överraskande angrepp från en fast punkt. De trångare och mindre vattendragen ger följaktligen minken större utsikter till fångst.

I fråga om nuvarande möjligheter att utrota vildminkstammen anför flertalet remissinstanser starka tvivel.

Sälunda bedömer *domänstyrelsen* förhoppningen härom som orealistisk och *Svenska jägareförbundet* anser det vara omöjligt att utrota minken. Enligt *fiskeristyrelsen* torde förutsättningen för att utrotningsarbetet skall lyckas och kostnaden per dödad mink bli godtagbar vara, att fångstmetoderna modifieras efter minkens speciella beteendemönster, varför styrelsen hänvisar till den av Gerell gjorda undersökningen. Av den tidigare nämnda redogörelsen för denna undersökning inhämtas, att *Gerell* för sin del, med

tanke på minkens stora anpassningsbarhet till skilda miljöer samt dess goda reproduktionsförmåga, som gett den möjligheter att etablera nya bestånd och som resulterat i en stark spridning, finner att en utrotningsaktion skulle komma att ställa mycket stora krav på både personella och ekonomiska engagemang, samt att det med vår nuvarande kännedom om minken förefaller Gerell tveksamt om önskade resultat skulle uppnås. Med hänsyn till av Gerell hittills vunna forskningsresultat och erfarenheter synes det även *viltforskningsrådet* osannolikt att man med nu till buds stående medel skall kunna nå en utrotning av vildminken.

Däremot bedömer remissinstanserna det vara möjligt att genom en intensifiering av hittills vidtagna åtgärder och genom utnyttjande av resultaten av den på området bedrivna forskningen kunna tillfredsställande motverka vildminkstammens spridning och skadegörelse.

Härom anför till en början *domänstyrelsen* följande.

Genom ändringar i jaktstadgan, som under senare år vidtagits, har öppnats större möjligheter för minkens efterhållande.

För att begränsa minkstammens tillväxt har Svenska jägareförbundet och dess länsjaktvårdsföreningar sedan många år utfört ett förtjänstfullt arbete. På domänverkets marker har styrelsen också försökt att genom sin personal och sina jakt- och fiskerättsarrendatorer nedbringa minkstammen.

Det torde vara möjligt att genom hårdare jakt och fångst begränsa stammens tillväxt, åtminstone lokalt. Enda utvägen för en landsomfattande verksamhet i sådant syfte torde vara fortsatt propagera efter Svenska jägareförbundets linjer. Styrelsen är för sin del beredd att söka ytterligare stimulera ansträngningarna för minkens efterhållande på mark under styrelsens förvaltning bl. a. genom uppdrag åt särskilda fångstmän. Det synes önskvärt att förvaltningarna av övriga allmänna skogar vidtar åtgärder i samma syfte. För övriga marker torde det böra ankomma på Svenska jägareförbundet att genom hänvändelse till innehavare av större marker samt genom ökad propagera och genom direkta åtgärder från länsjaktvårdsföreningarnas sida fortsätta och intensifiera arbetet för minkens efterhållande. Det torde dessutom kunna övervägas att mera allmänt införa skottpengar i avsikt att stimulera till en ökad jakt, särskilt om de redan låga skinnpriserna skulle falla ytterligare.

I sammanhanget bör nämnas, att forskning beträffande minkens ekologi f. n. bedrivs vid Lunds universitet. Större kännedom om djurets vanor beräknas bidra till bättre resultat av alla åtgärder för stammens begränsning.

Svenska jägareförbundet erinrar bl. a. om att Kungl. Maj:t den 10 maj 1957 — med anledning av en framställning av 1957 års riksdag om att Kungl. Maj:t måtte vidta de åtgärder till förhindrande av skadegörelse av mink som efter en snabb utredning kunde befinnas vara påkallade (motionerna I: 164 och II: 199; allm. ber. utsk. 12; rskr. 199) — uppdragit åt 1949 års jaktutredning att, med beaktande av vad utskottet anför i omförmälda utlåtande, skyndsamt verkställa den av riksdagen förutsatta utredningen samt att till Kungl. Maj:t inkomma med de förslag, vartill denna kunde föranleda. Förbundet anför vidare bl. a.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 september 1957 anförde jägareförbundet, att förbundet funnit det s. k. vildminkproblemet vara av så allvarlig natur icke blott för viltvården utan även för fiskevården att effektiva åtgärder måtte vidtas ofördröjligen oaktat den till 1949 års jaktutredning anbefallda minkutredningen. Förbundet redovisade i skrivelsen en planerad riksomfattande s. k. minkkampanj, kostnadsberäknad för budgetåret 1957/58 till 50 000 kronor. Enligt jägareförbundets bedömande borde den planerade minkkampanjen bli av värde för 1949 års jaktutredning. Förbundet komme fördenskull att kontinuerligt hålla 1949 års jaktutredning orienterad om kampanjen och därunder vunna rön och erfarenheter. Förbundet anförde slutligen att särskilda bidrag erfordrades för kampanjens genomförande. Enär vildminkens skadegörelse finge bedömas som ungefärligen lika stor för fiskevården som för jaktvården, hade jägareförbundet ansett att hälften av kostnaderna borde bestridas av medel som anvisades genom fiskeristyrelsen och den andra hälften av medel ur jaktvårdsfonden.

Genom beslut den 28 februari 1958 tilldelade Kungl. Maj:t förbundet det äskade bidraget, fördelat på sätt förbundet anhållit om. Förbundet har därefter genom länsjaktvårdsföreningarna och de lokala jaktvårdsorganisationerna bedrivit kontinuerlig bekämpning av vildminken i anslutning till den plan förbundet utarbetat. Ytterligare särskilda bidrag har visserligen ej tilldelats förbundet för minkkampanjer, men däremot disponeras betydande belopp av de årliga bidragen till länsjaktvårdsföreningarna för minkbekämpning. Förbundets bekämpningsmetoder har visat sig tillfredsställande för att hålla minkbeståndet på en tolerabel nivå under förutsättning att såväl jakträttsinnehavarna som fiskerättsinnehavarna medverkar vid bekämpningen.

Enligt vad jägareförbundet erfarit är det 1949 års jaktutrednings uppfattning att även 2 § Kungl. Maj:ts kungörelse den 6 december 1963, nr 608, om utplantering av vilt m. m. måste ha varit i kraft några år, innan statsmakterna tar slutlig ställning till minkproblemet.

Även *fiskeristyrelsen* erinrar om att motioner i samma och liknande syfte tidigare förelagts riksdagen, senast år 1959, då tredje lagutskottet efter hörande av bl. a. styrelsen i samband med sitt ställningstagande i utlåtande nr 10 vid vårsessionen lämnade en utförlig redogörelse för frågans dåvarande läge. Styrelsen anför vidare bl. a.

1960 företogs sådan ändring (nr 263) av 6 § 3 mom. jaktstadgan den 3 juni 1938 (nr 279) att fällor, flak eller andra dylika giller, vari djur kan dödas eller lemlästas, framdeles finge användas även till fångst av mink. Varken frisläppandet av denna fångstmetod eller anordnandet av en omfattande, med statsbidrag understödd utrotningskampanj har emellertid resulterat i en tillräckligt stor beskattning av beståndet av vildmink. En starkt bidragande orsak till att fångstverksamheten icke fått avsedd effekt är sannolikt den bristande kunskapen om vildminkens liv och näringsval. Gjorda erfarenheter synes visa, att ett effektivt efterhållande av vildminken icke är möjligt genomföra till rimlig kostnad förrän grunddragen i detta djurs ekologi och etologi är klarlagda.

Enligt *viltforskningsrådet* bör i första hand ställas som mål att kontrollera minkstammen inom riket. För att åtgärder i detta syfte skall kunna bedrivas med framgång krävs ett gott kunskapsunderlag i fråga om min-

kens ekologi. Rådet har därför sedan några år ägnat denna fråga stort intresse, och Gerells undersökning över ämnet bedrivs med anslag från rådet, som avser att i den mån medel kan erhållas stödja denna undersökning även i fortsättningen.

Slutligen framgår av den av Gerell upprättade redogörelsen för nämnda forskning att en decimering och effektiv kontroll av vildminkstammen är mycket önskvärd, speciellt inom känsliga biotoper som t. ex. skärgårdarna.

Utskottet. Frågan om vildminkens utbredning och skadegörelse har länge uppmärksamrats av myndigheter och jaktorganisationer och föranlett olika motåtgärder. Sålunda har på senare år företagna ändringar i jaktstadgan öppnat större möjligheter för minkens efterhållande. Vidare har medel anslagits för viss upplysningsverksamhet på området, varjämte länsjaktvårdsföreningarna erhållit bidrag ur jaktvårdsfonden för bekämpning av vildminken. Därjämte har 1949 års jaktutredning fått i uppdrag att verkställa utredning rörande åtgärder för att förhindra skadegörelse av mink. Slutligen må i sammanhanget framhållas den forskning rörande minkens ekologi som bedrivs vid zoologiska institutionen i Lund med anslag från viltforskningsrådet.

I motionerna I: 352 och II: 402 har begärts utredning och förslag om åtgärder för utrotning av vildmink. Till stöd för sitt yrkande anför motionärerna bl. a. att vildminken kommit att utgöra en allt större fara för ädel fisken och att vildminkstammen visar en klar tendens att öka.

Utskottet finner det värdefullt, att motionärerna fäst uppmärksamheten på vildminkens fortsatta ökning och de problem som följer därmed. Det synes nämligen obestridligt, att vildminkens utbredning och skadegörelse alltjämt är ett allvarligt problem ur fiske- och viltvårdssynpunkt. Vid remissbehandlingen har framhållits svårigheterna att utrota vildminken. Mot bakgrunden härav samt i avvaktan på effekten av pågående och avsedda motåtgärder ävensom de förslag i ämnet, som kan komma att framläggas av 1949 års jaktutredning, torde emellertid anledning saknas att från riksdagen påyrka någon ytterligare utredning i ämnet.

På grund av det anförda hemställer utskottet,

att motionerna I: 352 och II: 402 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 3 november 1964

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Lage Svedberg, Nils Hansson, Carl Eskilsson, Mossberger, Hedström, Hermansson*, Magnusson, Gunnar Pettersson och Isacson;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Sköld, Lindström, Antby, Östlund*, Arweson, Johanson i Västervik*, Nilsson i Lönsboda, Eliasson i Moholm* och Franzén.

* Ej närvarande vid justeringen.